

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผลของงานวิจัย

การทำนาเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรในตำบลป่าสัก ส่วนใหญ่เกษตรกรนิยมปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในฤดูนาปีและปลูกข้าวเพื่อขายในฤดูนาปรัง บ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปาอยู่ในตำบลป่าสัก ทั้งสองหมู่บ้านทำนาปีละ 2 ครั้ง คือนาปีทุกคร้วเรือน ในช่วงเดือน มิถุนายน-ธันวาคม โดยอาศัยน้ำฝน และนาปรัง 50 คร้วเรือน ในช่วงเดือน มกราคม-พฤษภาคม โดยอาศัยน้ำจากแม่น้ำกวัง(บ้านใหม่ร่องแกลบ 45 คร้วเรือน และบ้านกอเปา 5 คร้วเรือน) ปัจจุบันการทำนาที่มีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนแรงงานทำการเกษตรเริ่มลดลงซึ่งแรงงานวัยหนุ่มสาวหันไปประกอบอาชีพอื่นและรับจ้างทำงานในนิคมอุตสาหกรรม (พิพัฒน์, 2549) รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับปุ๋ยเคมีที่มีการใช้กันมาก โดยใช้อย่างต่อเนื่องในการทำนา ซึ่งที่ดินในการทำนาในพื้นที่ทั้งบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปาไม่มีช่วงเว้นพักหรือปลูกพืชชนิดอื่นเลย ส่งผลให้ดินเป็นกรดและเสื่อมคุณภาพ นอกจากนี้ปัญหาก็เกี่ยวกับโรคแมลงศัตรูพืชที่ทำความเสียหายต่อนาข้าวที่นับวันจะมีเพิ่มมากขึ้น แมลงศัตรูข้าวที่พบ ได้แก่ เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล เพลี้ยไฟ ตั๊กแตน ไรแดง โรคที่เกิดในนาข้าว ได้แก่ โรคใบไหม้คอรวง โรคกอแห้ง โรคหลาวข้าว โรคใบจุด และศัตรูข้าวอื่นๆ ได้แก่ หอยเชอรี่ หนอน ปูนา (กิตติสัมพันธ์, 2550) ส่วนการกำจัดหญ้าในอดีตนั้นใช้การกำจัดด้วยการถอนหรือการตัด แต่ปัจจุบันเกษตรกรนิยมใช้ยามาหญ้าเนื่องจากเกษตรกรมีเวลาในการดูแลน้อยลง เพราะต้องไปทำอาชีพเสริมอย่างอื่น (พิพัฒน์, 2549)

ปัจจุบันต้นทุนการผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจากในอดีตมาก โดยเฉพาะต้นทุนด้านปุ๋ยเคมีและสารเคมี ในปี 2548 พบว่าต้นทุนการผลิตข้าว ในช่วงการทำนาปีของบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา เท่ากับ 3,795 บาท/ไร่ คิดเป็นต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีและสารเคมี รวมกันเป็นเงิน 993 บาท คิดเป็น 26.2 % ของ ต้นทุนการผลิต/ไร่ และต้นทุนการผลิตข้าว ในช่วงการทำนาปรังเท่ากับ 3,725 บาท/ไร่ คิดเป็นต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีและสารเคมีรวมกันเป็นเงิน 993 บาท คิดเป็น 26.67% ของต้นทุนการผลิต/ไร่ (พิพัฒน์, 2549) ปัจจุบันเกษตรกรทั้งสองหมู่บ้านนี้กำลังประสบปัญหา ต้นทุนการทำนาสูง โดยเฉพาะค่าปุ๋ยเคมีและสารเคมี เมื่อทำการแยกค่าใช้จ่ายค่าปุ๋ยเคมีและสารเคมีพบว่าบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา มีต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีและสารเคมี สูงถึง 930 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าหมู่บ้านอื่นๆ ใน

ตำบลเดียวกันโดยเฉลี่ย ถึง 563 บาท/ไร่ (พิพัฒน์, 2549) ซึ่งเมื่อปี 2548 เกษตรกรทั้งสองหมู่บ้านก็
ยังไม่มีแนวทางแก้ไข

ต่อมาในปี 2551 จากการระดมความคิดเห็นของผู้ใหญ่บ้าน ประธาน คณะกรรมการและ
สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา จำนวน 4 ครั้ง (คือวันที่ 27 เมษายน
2551, 30 พฤษภาคม 2551, 12 มิถุนายน 2551, และ 20 มิถุนายน 2551) พบว่าปัญหาหลัก ยังเป็นค่า
ปุ๋ยเคมีและสารเคมีมีต้นทุนสูง กลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา จึงมีความ
สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตข้าวดังกล่าว จึงได้จัดทำ
ร่างโครงการวิจัย เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาย่างมีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่ม
เกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และการ
มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ กรรมการและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาหมู่บ้านอื่นๆ
นักวิชาการจากคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เกษตรตำบลและองค์การบริหารส่วน
ตำบลป่าสัก

โจทย์วิจัย

โจทย์วิจัยหลัก

แนวทางการแก้ไขปัญหาย่างมีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนา
บ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน ควรเป็นอย่างไร จะทดลองดำเนินการ
ตามแนวทางการแก้ไขปัญหาย่างมีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้าน
ใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปาให้เป็นรูปธรรมได้อย่างไร

โจทย์วิจัยรอง

1. การผลิตข้าวในอดีตของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปาเป็น
อย่างไร มีแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านต้นทุนการผลิตข้าวในอดีตอย่างไร
2. ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตข้าวในปัจจุบันของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและ
บ้านกอเปาเป็นอย่างไร
3. แนวทางการแก้ไขปัญหาย่างมีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนา
บ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา ควรเป็นอย่างไร
4. ผลการทดลองดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างมีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่ม
เกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปาเป็นอย่างไร
5. มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาย่างมีส่วนร่วมในต้นทุน
การผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาการผลิตข้าวและการแก้ไขปัญหาในต้นทุนการผลิตข้าวในอดีตของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาต้นทุนการผลิตข้าวและพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา
3. เพื่อทดลองดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมในต้นทุน การผลิตข้าวของ กลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา
4. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

มิติวิจัย

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวและการแก้ไขปัญหาการผลิตข้าวในอดีตของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับต้นทุนการผลิตข้าวในปัจจุบันของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา
3. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับผลการทดลองและแนวทางการแก้ไข ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมใน ต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา
4. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม ในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา

มิติพัฒนา

1. เกิดกลไกการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมในต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา
2. เกิดกลุ่มเกษตรกรทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

นิยามศัพท์

การผลิตข้าว หมายถึง การทำนาด้วยการปลูกข้าว ตั้งแต่ขั้นตอน การเตรียมปัจจัยการผลิต การเตรียมดิน การเพาะกล้าขั้นตอนการเตรียมปัจจัยการผลิต การเตรียมกล้า การเตรียมดินการดำนา การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว

ต้นทุนการผลิตข้าว หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการทำนาปลูกข้าว ได้แก่ ค่าเตรียมดิน ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี ค่าแรงปลูก ค่าเก็บเกี่ยว (ค่าแรงงานคนและค่าจ้างเครื่องจักรเก็บเกี่ยว) ค่าตัดหญ้า ค่าสูบน้ำ ค่าขนส่ง และหลังจากคำนิยามนี้จะขอใช้คำว่า **ต้นทุนการทำนา** แทนคำว่า **ต้นทุนการผลิตข้าว**

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปาในการวิเคราะห์ปัญหาการทำนา การร่วมวางแผนปฏิบัติงาน การลงมือปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหาการทำนา โดยได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการจากคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจากสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองลำพูน(เกษตรตำบล) นักวิชาการเกษตรจากสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดลำพูนและองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ดำเนินการศึกษาจาก กลุ่มเกษตรกรทำนา บ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน จำนวน 55 คน (บ้านใหม่ร่องแกลบ 50 คนและบ้านกอเปา 5 คน) โดยในนี้มีนักวิจัยชุมชน จำนวน 14 คน และเกษตรกรที่เข้าร่วม 41 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ทำการศึกษาในครั้งนี้คือ บ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยเนื้อหาส่วนต่างๆ ดังนี้

3.1 เนื้อหาบริบทชุมชนที่เกี่ยวกับการทำนาของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา ได้แก่ ข้อมูลทางด้านกายภาพ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม

3.2 เนื้อหาเกี่ยวกับการทำนาในอดีตของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา ปัญหาในการทำนา แนวทางการแก้ไขปัญหาต้นทุนการทำนา

3.3 เนื้อหาเกี่ยวกับต้นทุนการทำนาของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา

3.4 เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านทุนการทำนาของกลุ่มเกษตรกร ทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา อย่างมีส่วนร่วม

3.5 เนื้อหาเกี่ยวกับการทดลองดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านทุนการทำนาของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา

3.6 เนื้อหาเกี่ยวกับมีปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านทุนการทำนาของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลบและบ้านกอเปา

สถานที่ทำการวิจัย

บ้านใหม่ร่องแกลบ หมู่ที่ 17 และบ้านกอเปา หมู่ที่ 9 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ประมาณ 12 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2551 ถึง 31 ตุลาคม 2552

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย